

Joan Perucho reneix amb força

El foc purificador del purgatori ha acabat de fer el fet i Joan Perucho (Barcelona, 1920-2003) enfila el camí cap a l'eternitat, el de la unió amb el lector, vuit anys després de la seva mort. Dues editorials, La Magrana i Edicions 62, han coincidit a recuperar amb tots els honors les seves dues gran novel·les fantàstiques, les primeres que va escriure, ara fa mig segle llarg. La primera editorial, el *Llibre de cavalleries* (1957) i la segona, *Les històries naturals* (1960).

Julià Guillamon, el primer coneixedor de la vida i l'obra de l'escriptor, introdueix cada novel·la amb un estudi. Els destina a destacar la importància literària dels relats i a detallar les nombroses lectures que se'n poden fer. Els textos introductoris es completen, en cada cas, amb una anàlisi de les relacions de les obres amb la biografia de l'escriptor. L'estudiós també hi parla de la recepció inicial de cada obra, més aviat discretes, en tots dos casos.

Les històries naturals, una paròdia dels clàssics de la literatura fantàstica i del cinema de terror vampiritzada per una erudita i irònica reconstrucció de la Catalunya del segle XIX, és un dels llibres catalans més universals. S'ha publicat en espanyol, anglès, francès, alemany, italià, portuguès, grec, neerlandès, danès, turc i xinès. Harold Bloom l'equipara a les obres de Calvino i li ha donat la categoria de clàssic.

Arran de l'èxit internacional, a començament dels anys 90, de *Les històries naturals*, el *Llibre de cavalleries*, novel·la que contrasta l'obscur present de Catalunya amb la seva esplendor medieval, s'ha publicat en alemany, turc, neerlandès i italià. David H. Rosenthal va traduir-la a l'anglès, però la versió es manté inèdita.

Salvador Espriu va ser un dels primers a enamorar-se del *Llibre de cavalleries*, recorda Guillamon. En una carta del 20 d'abril del 1957 li manifesta que n'ha quedat bocabadat. Qualifica la novel·la de sàvia i refinada, segura i preciosa, moderna, clara i eficaç. En aquell asfixiant 1957, el llibre li ha fet

Gràcies a l'estudiós Julià Guillamon, ara podem llegir, o rellegir amb ulls renovats, les dues grans novel·les de Joan Perucho, el 'Llibre de cavalleries' i 'Les històries naturals'.

venir sovint llàgrimes als ulls perquè comparteix amb l'autor l'estima per "les nostres coses", per "la nostra esvaïda tradició imperial".

Espru hi va detectar l'al·legoria política, una de les interpretacions que se'n pot fer. També es pot fer de *Les històries naturals*, pensa Guillamon. Darrere la fantasia i l'humor, Perucho

hi construeix una al·legoria política a la manera de les novel·les del cicle d'*Els nostres avantpassats* d'Italo Calvino, que precedeixen *Les històries naturals* de pocs anys.

Les recepcions inicials de totes dues novel·les van ser magres, com ho eren, d'una altra banda, les novel·les catalanes els anys 50 i 60, en general, en

Joan Perucho va publicar el *Llibre de cavalleries* l'any 1957 i *Les històries naturals*, el 1960. La Magrana ha reeditat la primera novel·la i Edicions 62, la segona.

comparació amb les editades en castellà, que comptaven amb més facilitats per a arribar al lector. *Les històries naturals* va tenir una sortida comercial discreta, però es va continuar venent al llarg de la dècada dels 60.

Tots dos llibres van aparèixer a l'editorial Destino, que, tot i editar bons títols en català, com *Tino Costa*, de Sebastià Juan Arbó i *Joc d'infants*, de Miquel Llor, no tenia la simpatia dels lectors en llengua catalana, fet que posava en evidència la fractura del món cultural català després de la guerra civil, com va escriure Rafael Tasis a la revista *Pont Blau* de Mèxic, recorda Guillamon.

El *Llibre de cavalleries* es va presentar al premi Joanot Martorell, el més important de l'època, i segons Guillamon ni tan sols va quedar votada entre les finalistes. Per a molts membres del jurat, l'erudició hi ofegava la trama

narrativa i la novel·la havia de ser ben convencional.

En canvi, entre els erudits intel·lectuals de la revista *Ariel*, amics seus, el pes de l'erudició era una virtut. Josep Palau i Fabre, Josep Romeu i Joan Triadú van fer-ne, per carta, comentaris elogiosos. També en van parlar molt positivament Antoni Vilanova, a *Destino*, Octavi Saltor, al *Diario de Mallorca*, i Joan Ramon Masoliver, a *La Vanguardia Española*.

La primera gran recuperació de les dues novel·les va arribar en el moment que van ser reeditades per Edicions 62, a partir dels 80, i això va permetre de col·locar-les a l'abast d'un públic més ampli. L'editorial, aquells anys, va convertir-lo en figura senyera amb l'edició de les seves *Obres completes*. *Les històries naturals* també s'ha publicat a Barcanova o Planeta.

L'edat mitjana és present al *Llibre de cavalleries* i això, segons Guillamon, té una connotació política reivindicativa clara. En els primers temps del franquisme, l'edat mitjana era un tema tabú, com també ho era el modernisme, dos períodes històrics que s'associaven amb la creació de la identitat nacional catalana. En canvi, es recuperava la Barcelona romana, és a dir, anterior a la Barcelona catalana.

La filòloga Maria Josep Gallofré, recorda Guillamon, ha explicat *–L'edició catalana i la censura franquista (1939-1951)–* les dificultats que va tenir l'editorial Barcino per a dur a terme les seves edicions de clàssics medievals abans del 1946. Per tant, conclou Guillamon, triar la Catalunya imperial com a escenari d'una novel·la d'aventures prenia, fàcilment, una dimensió política.

A *Les històries naturals*, l'al·legoria política en duia implícita una altra, l'estètica, apunta Guillamon. A les terres del Maestrat, Montpalau viu un procés de conversió: abandona el regionalisme estret per a abraçar el misteri, la poesia i l'amor.

Per a fer explícit el canvi, Perucho fa servir el símbol de l'ocell esquiú, l'*Àurea picuda*, de cant inaudible, que només poden sentir els iniciats. En aquest sentit, Guillamon considera que *Les històries naturals* obre un capítol en la trajectòria de Perucho que implicarà un distanciament progressiu dels am-

bients catalanistes, cada vegada més polititzats, i la creació d'un refugi, sota el paraigua de la poesia i la màgia.

En darrer lloc, representarà un xoc amb el realisme històric i la literatura social, les noves tendències encapçalades programàticament per Molas i Castellet. Perucho, afirma Guillamon, esdevindrà un rar fins a començament dels anys 70, quan començarà a ser reivindicat. Primer per escriptors i crítics i finalment pels joves autors del col·lectiu Ofèlia Dracs, a inicis dels 80. Fins llavors s'havia mantingut en un segon pla. Des del 1960, va trigar més de vint anys a tornar a publicar una novel·la.

Reconciliació. A *Les històries naturals*, indica Guillamon, Perucho proposa una reconciliació entre Montpalau, un home d'esperit liberal i modern, partidari de l'arxiduc, i un general apostòlic, legitimista fins al moll de l'os, defensor dels furs. És a dir, entre els catalans que després de la guerra de Successió van seguir rutes oposades i que tornaven a ser contrincants d'una altra guerra, la carlina.

En aquesta reconciliació de contraris, diu l'estudiós, s'hi por reconèixer en part la pròpia circumstància de Perucho, escriptor català i jutge de l'estat que havia participat en la resistència cultural d'*Ariel* i en els grups universitaris del SEU.

Perucho s'havia fet conèixer en contacte amb tots dos grups i el 1954 va crear una situació de conflicte quan decidí d'optar, amb *El mèdiom*, al premi Ciutat de Barcelona que es concedia el 26 de gener, el dia de l'entrada de les tropes franquistes a la ciutat.

Perucho, diu el seu futur biògraf, es mostrava partidari d'esborrar les rivalitats entre catalans de l'una banda i de l'altra, enterrar els fantasmes de la guerra civil, "lliurar el passat al domini de la història", com es llegeix en un dels epígrafs de *Les històries naturals*.

El ciutadà Perucho emergeix diàfan, gràcies a Julià Guillamon, al costat de l'erudit i fantàstic, a través d'uns estudis que ajudaran a rellegir totes dues novel·les amb ulls renovats i més apassionats.

Lluís Bonada

